

40. ชื่อเรื่อง ลมหายใจปลายด้ามขวาน ตาใน ของ น้องเดียว

ผู้แต่ง สมัชชา นิลปัทม์

สถานที่พิมพ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. คณะวิทยาการสื่อสาร

ปี พ.ศ. 2556

ชนิดเอกสาร บทความ

หากเมื่อศตวรรษที่ผ่านมา ชาวปักษ์ใต้เคยได้ลิ้มชิมรสจากลำนำโคลงกลอนอันเปี่ยมด้วยไหวพริบ และปฏิภาณอันเฉียบแหลมจากศิลปิน “เพลงบอก” อย่าง “ปานบอด” (ปาน ชีช้าง) ผู้พิการทางสายตาแต่ธรรมชาติได้ประทานความสามารถด้านบทกลอนแก่เขา จนชื่อเสียงได้ถูกจดจารไว้ในสารุกรมวัฒนธรรมในฐานะศิลปินพื้นบ้านผู้เปี่ยมด้วยอัจฉริยะ ศตวรรษถัดมา มีศิลปินรุ่นใหม่ที่ถูกกล่าวขวัญถึง คือ “หนึ่งน้องเดียว” หรือ นายบัญญัติ สุวรรณแว่นทอง เด็กหนุ่มจากอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตาทั้งสองของเขาบอดสนิททั้งสองข้าง โดดเด่นด้วยการร้องเพลงและเลียนเสียงนักร้องดังๆ อย่างสายัณห์ สัญญา, ไมค์ ภิรมย์พร และเอกชัย ศรีวิชัย ได้อย่างไม่มีที่ติ อาจกล่าวได้ว่า “หนึ่งน้องเดียว” นายหนึ่งตระกูลจากเมืองคอนคนนี้ได้ปลุกจิตวิญญาณของงานศิลปะพื้นบ้านให้กลับมามีชีวิตขึ้นอีกครั้ง “สื่อสันนิบาต” ฉบับนี้จะพาผู้อ่านไปรู้จักผลงานเพลงของน้องเดียว ในเพลง “ลมหายใจปลายด้ามขวาน” บทเพลงไพเราะที่สะท้อนให้คนไทยชายแดนใต้ยุคความรุนแรงและหันกลับมารักใคร่กลมเกลียวกันดังเดิม เป็นเพลงที่ครองสถิติแชมป์อันดับ 1 ในชาร์ตเพลงฮิตของช่องไทยโซโย (ลูกทุ่งไทยไม่ลืมกัน) นานถึง 3 สัปดาห์ติดต่อกัน เราจะมาร่วมกัน “อ่าน” ตัวบทของน้องเดียวกันว่า “ตาใน” หรือ “ญาณทัศนะ” ของน้องเดียวมีจินตนาการต่อ “สถานการณ์ชายแดนภาคใต้” อย่างไร “น้องเดียว” นายหนึ่ง “บอด” อัจฉริยะ นาทีนี้ในปักษ์ใต้คงไม่มีใครปฏิเสธหนึ่ง “น้องเดียว” หรือ บัญญัติ สุวรรณแว่นทอง นั้นดังเหมือนพลุแตก เขาเป็นเนรมิตของเงาให้ผู้คนทุกเพศทุกวัยได้สัมผัสกับความสุข หลายคนติดอกติดใจกับความสามารถของนายหนึ่งตระกูลหนุ่มคนนี้เป็นอย่างมาก น้องเดียว เป็นนายหนึ่งตระกูลชื่อดังในวัยเพียงยี่สิบต้นๆ ตาบอดสนิทมาตั้งแต่อายุเพียง 2 ขวบ เคยเล่าเรื่องของตัวเองผ่านรายการสารคดี Docu-Drama อย่าง “คนค้นคน”ว่า แรงบันดาลใจที่ทำให้เขาชอบหนึ่งตระกูลเริ่มมาจากการที่เขาได้ฟังม้วนเทปหนึ่งตระกูลของขุนยายซึ่งมีอยู่แค่้วนเดียว แต่ฟังไปฟังมาหลายสิบรอบ จนหลงเสน่ห์ในศาสตร์และศิลป์ของการพากย์เสียงหนึ่งตระกูลไปโดยไม่รู้ตัว จากนั้นน้องเดียวก็ได้เริ่มฝึกหัดร้องเพลงตอนอายุ 10 ขวบ มีโอกาสได้ร้องตามงานบ้าง ส่วนหนึ่งตระกูลมาเริ่มจับจริงๆ ตอนอายุ 15 ปี ซึ่งครั้งแรกที่ได้จับหนึ่งตระกูล น้องเดียวบอกว่ารู้สึกชอบมาก แม้จะมองไม่เห็นความงดงามของหนึ่งตระกูลที่รับมาก็ตาม และโชคดีอย่างมากที่มีหลายคนมาช่วยสอนให้เขาหัดเชิดหนึ่งตระกูลจนสามารถเชิดเป็น จึงได้ฝึกฝนตัวเองเรื่อยมา จากตัวหนึ่งตระกูลที่มีเพียง 7 ตัว เขามั่นเอามาเชิดเล่นบนเพิงขายขนมจีนหน้าบ้านเป็นปฐมฤกษ์ ชาวบ้านรอบข้างมาร่วมมุงดูให้กำลังใจ เพราะเห็นแววว่าเด็กหนุ่มคนนี้พากย์เสียงหนึ่งตระกูลของน้องเดียวที่สามารถพากย์ได้หลายเสียง ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ชาย ผู้หญิง คนแก่ แถมยังหยอดมุกตลกอยู่เสมอ ก็ทำให้เขาสามารถสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมจำนวนมาก จนผู้ชมเหล่านี้ติดใจในฝีมือของน้องเดียวและบอกกันปากต่อปาก ว่ากัน

ว่าเมื่อ "คณะน้องเดี่ยว ลูกทุ่งวัฒนธรรม" ไปเปิดการแสดงที่ไหนจะได้เห็นภาพของผู้คนทุกเพศทุกวัย หอบลูกทุ่งหลานมาจับจองที่นั่งหน้าเวทีกันตั้งแต่หัววัน เพื่อจะได้นั่งชมการแสดงหนังตะลุงของน้องเดี่ยวซัดๆ เมื่อการแสดงสิ้นสุดลง บรรดาพ่อยก-แม่มยก จะเดินตามไปส่งและรุ่มล่อมต่อคิวขอถ่ายรูป น้องเดี่ยวเป็นจำนวนมากไม่แพ้ซูเปอร์สตาร์ดังๆ ถึงตอนนี้คิวการแสดงหนังตะลุงของเขาเต็มไปจนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 แล้ว ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้วงการหนังตะลุงที่ซบเซาไปนานได้กลับมา "บูม" อีกครั้ง 'ดวงตา' ของ 'น้องเดี่ยว' เพลง "ลมหายใจปลายด้ามขวาน" ถูกบรรจุอยู่ในอัลบั้ม น้องเดี่ยว สุวรรณแว่นทอง ชุดที่ 3 กำลังใจให้คนสู้ โดย เพลงนี้อยู่ในแทรกที่ 7 ของอัลบั้ม โดยมีเพลงดังต่อไปนี้ 01. ไชโยยากข้าว 02. ผิงไฟใต้ฟ้าหนาว 03. วอนดาว 04. คนซื้อเบอร์หูน 05. ลมพัดวันนัดพบ 06. หยิบแล่นอง (สามซ่า) 07. ลมหายใจปลายด้ามขวาน 08. อย่าลืมยาย 09. วอนแฟน เพลง 10. พ่อแห่งสายลม เพลงส่วนใหญ่ที่น้องเดี่ยวนำมาขับร้องนั้น เป็นผลงานการแต่งเพลงของ "ฉลอง ตีกุล" หรือชื่อที่ใช้ในวงการเพลงก็คือ "อ.หมี เหนือคลอง" ซึ่งสร้างเพลงดังๆ ให้กับน้องเดี่ยวมาแล้ว 5 ชุด เพลงดังๆ เช่น คนเชิดหนัง, รักแท้แพ้เปรว (ป๋าซ่า), รักน้องต้องคล้ำ และลมหายใจปลายด้ามขวาน อาจารย์หมี นั้นบ้านอยู่ อ.เหนือคลอง จ.กระบี่ อดีตผู้รับเหมาวัย 46 ปี ที่นอนป่วยเป็นอัมพาตอย่างปีที่ 20 จากอุบัติเหตุซ้ำซึ่งจักรยานยนต์ ด้วยหัวใจที่แข็งแกร่งไม่ยอมแพ้ เขาใช้ปากคาบปากกาแต่งเพลงผ่านสมาร์ตโฟนที่ละคำจนสะสมเพลงไว้รวม 200 เพลง กระทั่งได้เจอกับน้องเดี่ยวและมอบให้เขาเอาไปร้อง ซึ่งเขาไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่ อ.หมี ก็ตั้งใจแต่งเพลงให้น้องเดี่ยวโดยเฉพาะ เพราะชื่นชมน้องเดี่ยวที่แม้จะตาบอด แต่ก็ยังมีความสามารถเชิดหนังตะลุงได้ดีเยี่ยม อ.หมี เล่าว่าเขาได้ชมการแสดงของน้องเดี่ยวในซีดีแล้วรู้สึกประทับใจมาก จึงอยากแต่งเพลงให้ โดยโทรไปตามเบอร์ที่เขียนอยู่บนปกซีดีหนังตะลุงและร้องเพลงที่เขาแต่งให้น้องเดี่ยวฟัง ปรากฏว่าน้องเดี่ยวชอบเพลงของเขามาก จึงได้เข้ามาคุยนำไปขับร้องจนออกเป็นอัลบั้มขายดิบขายดี ซึ่งความสำเร็จนี้ต่างเสริมแรงเป็นกำลังใจให้กับผู้พิการที่มากความสามารถทั้งสองคน นี่อาจเป็นความอัศจรรย์ของการมีชีวิตอยู่กว่าได้ ดังนั้นจึงอย่างแปลกใจว่าเขาทั้งสองได้กลายเป็นคู่บุญของกันและกัน เราสามารถเข้าใจได้ว่าทำไมเขาจึงแต่ง - รักน้องต้องคล้ำ กับ ดวงดาวไม่มีแสงให้กับน้องเดี่ยวผู้อยู่ในโลกอันมืดมิด บทเพลงที่น้องเดี่ยวได้ขับร้องส่วนหนึ่งนั้นมาจากฝีมือการประพันธ์ของ อ.หมี เรื่องราวของบทเพลงจึงถูกถอดมาจากประสบการณ์ที่ห่อหุ้มตัวเขาที่ทำได้แค่นอนอยู่บนเตียงและแต่งเพลงที่ละอักษรลงในโทรศัพท์ ซึ่งข่าวสารหลักๆ ที่รับรู้ได้ก็คือเรื่องราวจากพื้นที่สื่อสารมวลชน แน่นอนว่า "ประสบการณ์" กึ่งหนึ่งของการรับรู้เรื่องราวของโลกและสังคม อ.หมี จึงเป็น "ประสบการณ์ผ่านสื่อ" อ.หมี หรือ พี่หลอง จึงกลายมาเป็นเหมือนกับ "ดวงตา" ในการมองโลกผ่าน "บทเพลง" ให้กับน้องเดี่ยวโดยแท้ 'บทเพลง' บันทึกความทรงจำร่วมสมัย สำหรับนักอ่าน "ตัวบท" แล้ว บทเพลงคือเครื่องมือจดจำความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มีสถานการณ์ขณะนั้นได้อย่างดีที่สุดใน เพราะมันได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องนำพาความคิด ความอ่าน มุมมอง อุดมการณ์ทางการเมือง เอาไว้อย่างเสร็จสรรพ ยิ่งกรณีของ "น้องเดี่ยว" ด้วยแล้ว ยิ่งน่าสนใจขึ้นไปใหญ่ อันเนื่องจากสหายตาของน้องเดี่ยวนั้นบอดสนิทมาตั้งแต่อายุ 2 ขวบ การแสดงออกของ น้องเดี่ยวผ่านบทเพลงนั้น เป็นการแสดงผ่าน "ญาณทัศนะ" อันเฉียบแหลม ผ่าน

“ตาโน” ที่ไม่เคยได้เห็นจาก “ตาเนื้อ” บทเพลงเป็นเครื่องมือสะท้อนที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจ “รูปการณ์สำนึก” ของผู้คนเป็นอย่างดี บทเพลงนี้ของน้องเดียว เป็นเพลงลูกทุ่งทำนองง่ายๆ ฟังดูก็กลมกลืนดีด้วยเสียงลูกเอื้อน ลูกคอ ตามสไตล์ของเขา ขณะที่เนื้อเพลงนั้นเป็นอย่างไร เราลอง มาดูกันครับ ท่อนแรก เริ่มต้นด้วยการร้องว่า “ความคิดขัดแย้ง พื้นที่สีแดงชายแดนด้ามขวาน พื้นที่ เราเดือดร้อนมานาน ด้วยอุดมการณ์แยกดินแบ่งฟ้า” ท่อนนี้เป็นการพรรณนาถึงความขัดแย้งที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ อุปมาว่าด้วยการใช้คำว่า “ด้ามขวาน” และ “พื้นที่สีแดง” อันหมายถึงพื้นที่ๆ ภาครัฐ ตัวกำหนดลักษณะความรุนแรงของพื้นที่ผ่าน “สี” เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความหมายว่า รัฐไม่สามารถ ควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งส่งผลให้ “พื้นที่เราเดือดร้อนมานาน” ทั้งยังระบุชัดเจนว่ามา จากปัญหาเรื่อง “อุดมการณ์แยกดินแบ่งฟ้า” ซึ่งหมายถึงการนิยามว่าเป็นปัญหาของ “อุดมการณ์ แยกแยกแยกดินแดน” แต่ในเนื้อเพลงกลับไม่ได้ระบุแต่อย่างใดว่าใครที่เป็น “คู่ขัดแย้ง” หลัก ซึ่งอาจ มองว่าไม่รู้สาเหตุหลักๆ นั้นมาจากไหน ดังที่จะพบในเพลงท่อนนี้ว่า “ใครๆ เขาไม่ยอมมา ลูกหลานถามว่าทำไม” และ “ระเบิดปืนกลของคนฝ่ายไหน อิกก็ชีวิตต้องพลัดสังเวชนเลยได้ ไหม” นี่อาจเป็นเสียงสะท้อนของคนนอกพื้นที่ ซึ่งทำได้แค่รับทราบความจริงผ่านสื่อเท่านั้น ท่อนสุก ของเพลงนี้น่าสนใจมาก เพราะว่าเป็นการสะท้อนให้เห็นระบบความคิดต่อความมีเอกภาพและบูรณ ภาพของชาติอย่างยิ่ง จากอุปมาในจินตนาการของประเทศว่าเป็นเสมือน “ขวานทอง” และภาคใต้ นั้น ก็เป็นดั่ง “ด้ามขวาน” ซึ่งหลายๆ เพลงมักจะใช้นี้หาและทำที่เช่นนี้ในหลายเพลง เช่น เพลงขวาน ไทยใจหนึ่งเดียว ภายใต้ความคิดที่ว่า “ขวานที่ไม่มีด้าม นำไปใช้ย่อมไร้พลัง” ซึ่งเพลงของน้องเดียวก็ ใช้ทำที่ดังกล่าวเช่นกันคือ “สายเลือดไทยหัวใจสยาม ขวานไทยถ้าไม่มีด้าม คงหมดความงามไม่มี พลัง” ซึ่งเป็นรูปการสำนึกของจินตนาการภายใต้ “รัฐเดียว” ภายใต้ราชอาณาจักรที่เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันเท่านั้น ในท่อนที่พูดถึง “สายเลือดไทยหัวใจสยาม” นำชวนกันอภิปรายกันอย่างยืงว่า ความเข้าใจของคนนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น แทบไม่มีชุดคำที่อธิบายเรื่องความขัดแย้ง ด้านชาติพันธุ์แม้แต่ชนิดเดียว โดยสังเกตได้จากเชื่อว่า แผ่นดินไทยต้องมี “สายเลือดไทย” และ “หัวใจ สยาม” เท่านั้น จินตนาการเรื่องการสูญเสียแผ่นดินนั้น จะเป็นจุดที่ถูกให้ความสำคัญมาก ซึ่งเรา สามารถสังเกตได้จากเนื้อเพลงท่อนที่ว่า “แล้วจะร้องเพลงปักษ์ใต้บ้านเราให้ใครเขาฟัง” นั่นเป็น ‘สัมพันธบท’ (Intertextuality) จากบทกวีคำขวัญซึ่งเคยได้เผยแพร่ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง หนึ่ง ในช่วงปี 2510 ซึ่งท่อนจบนั้นคมคายด้วยแนวคิดชาตินิยมว่า “แล้วจะร้องเพลงชาติไทยให้ใคร ฟัง” ท่อนสุดท้ายของเพลง ถูกวางไว้ราวกับเป็นท่อนสรุปของเพลงโดยร้องว่า “พื้นที่สีแดง ภาพ ความขัดแย้งระแวงสายตา แล้วทำไมไม่หันหน้ามา พุดคุยปรึกษาปัญหาแก้ไข” ถือเป็นข้อเสนอที่ น่าสนใจมากเนื่องจากการแนะนำให้มีการ “เจรจา-พุดคุย” (Dialogue) ซึ่งถือเป็นการเรียกร้องไป ยังฝ่ายผู้ใช้ความรุนแรง โดยมองว่าการ “ปรองดอง” กันได้นั้น มีจุดเชื่อมของการอยู่ภายใต้ “ใต้ร่ม ฉัตรงาม” ของ “พ่อสยามเราสายเลือดไทย” ซึ่งเชื่อจะเป็นจุดเชื่อมประสานของรอยร้าวความขัดแย้ง ในครั้งนี้ไว้ได้ แต่กระนั้นท่าทีของเพลงนี้ยังไม่ค่อยมีความมั่นใจมากนักว่า ปัญหานี้จะสามารถแก้ไขให้ ยุติลงได้ในเร็ววันดังคำร้องว่า “อยากรู้อยากถามว่านานแค่ไหน คืบคลานหายใจให้ปลายด้ามขวาน” ซึ่งหวังไว้

ลึกๆ ว่าปลายด้ามขวานนั้นจะกลับมาเป็นเหมือนเดิมอีกครั้ง โดยมุมมองของผู้คนที่เคยได้สัมผัส
ความสงบงามของดินแดนของดินแดนแห่งนี้ คงอดที่จะเกิดภาวะ “โหยหาอดีต” (Nostalgia) ขึ้นมา
ในจิตใจไม่ได้ ซึ่งลึกๆ ภายในใจนั้นมักไม่แน่ใจว่าคืนวันเก่าๆ จะสามารถกลับมาได้เหมือนเดิมหรือไม่
มองอีกด้านหนึ่งเพลงลมหายใจปลายด้ามขวาน ของ ‘น้องเดียว’ ซึ่งถูกมองผ่านสายตาของ ‘ครูหมี’
ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นจุดยืนแบบชาตินิยม ซึ่งยากที่ใครหลายคนจะรอดพ้นจากชุดความคิดเหล่านี้ เพราะ
เราทุกคนต่างผ่านการหล่อหลอมมาจากสถาบันทางการศึกษาและระบบการสื่อสารมวลชน จนเป็นที่
ยอมรับว่าเป็นชุดความคิดกระแสหลักของสังคม ขณะเดียวกันการมองผ่านแว่นของ “ครูหมี” ครูเพลง
ชายพิการอัจฉริยะ ในเพลงนี้ไม่ได้มีมุมมองของคนในพื้นที่อยู่เลย ภายใต้ข้อจำกัดของการแสวงหา
ข้อมูลเพื่อพรรณนาในเพลงดังกล่าว เรายังอาจไม่เคยได้ตั้งคำถามกับการโด่งดังเป็น “พลุแตก” ของ
เพลงนี้เลยก็ได้ว่าจะเป็นที่ชื่นชอบชื่นใจของพี่น้อง “ที่คิดเห็นต่าง” ในพื้นที่หรือไม่ พวกเขาปลาบปลื้ม
กับบทเพลงนี้มากน้อยแค่ไหน นี่อาจเป็นโจทย์สำคัญๆ ที่ว่า “เราอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง
หลากหลายได้อย่างไร” คงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการมองใหม่ๆ มาขบคิดกันในอนาคต

ลมหายใจปลายด้ามขวาน

นักร้อง น้องเดียว สุวรรณแว่นทอง

ประพันธ์ อ.หมี เหนือคลอง

ดนตรี อ.วรวิทย์ เครื่องนันทา

ความคิดขัดแย้งพื้นที่สีแดงชายแดนด้ามขวาน

พี่น้องเราเดือดร้อนมานาน

ด้วยอุดมการณ์แยกดินแบ่งฟ้า

ปักธงใต้บ้านเราบัดนี้เจียบเหงาไร้เสียงปืนหลา

ใครๆ เขาไม่ยอมมา ลูกหลานถามว่าทำไม

ตำรวจ ทหาร ครูบาอาจารย์

ชาวบ้านผู้คนเสียงหวีดร้อง เลือดนองถนน

ระเบิดปืนกลของคนฝ่ายไหน

อีกก็ชีวิตต้องพลัดสังเวชเลยได้ไหม

วันที่ท้องฟ้าสดใส ลูกหลานจะได้ยิ้มด้วยความหวัง

***สายเลือดไทยหัวใจสยาม ขวานไทยถ้าไม่มีด้าม

คงหมดความงามไม่มีพลัง

แล้วจะร้องเพลงปักธงใต้บ้านเราให้ใครเขาฟัง

ปืนหลาก็คงสิ้นหวัง เกาะต้นยางฟังเสียงปืนดังไกล

พื้นที่สีแดง ภาพความขัดแย้งระแวงสายตา

แล้วทำไมไม่หันหน้ามา พุดคุยปรึกษาปัญหาแก้ไข

ใต้ร่มฉัตรงาม ลูกพ่อสยามเราสายเลือดไทย

อยากรู้อยากถามว่านานแค่ไหน

คืนลมหายใจให้ปลายด้ามขวาน